

Reformacija na Slovenskem (ob 500-letnici Trubarjevega rojstva)

Avtor: doc. dr. Aleksander Bjelčevič

Od 20. do 22. novembra 2008 je v prostorih Univerze v Ljubljani v organizaciji Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko ljubljanske Filozofske fakultete potekal 27. mednarodni znanstveni simpozij Obdobja s podnaslovom Reformacija na Slovenskem (ob 500-letnici Trubarjevega rojstva). Programski odbor so sestavljali slovenski in tuji strokovnjaki (s Poljske, Slovaške, Hrvaške, Italije, Avstrije) za književnost, jezik, zgodovino, sociologijo, teologijo, muzikologijo in umetnostno zgodovino. Na simpozij se je prijaviło 67 udeležencev z 61 referati, od tega 45 iz Slovenije in 23 iz tujine (Hrvaške, Italije, Rusije, Ukrajine, Belorusije, Bolgarije, Makedonije, Srbije, Avstrije, Nemčije, Španije (Baskije) in ZDA). Poleg filologov so sodelovali še zgodovinarji, sociologi, muzikologi, etnologi, filozofi, umetnostni zgodovinarji in pedagogi, teologa ni bilo žal nobenega.

Simpozij je tematsko zajel ne le Trubarja, ampak celotno slovensko reformacijo do leta 1630. Pri tem nam načeloma ni šlo le za obravnavo luteranske reformacije, ki ji je pripadala glavnina naših iz 16. stoletja, ampak smo se hoteli posvetiti tudi cvinglijansko-kalvinistični, ljudski (anabaptisti, skakači) in tudi katoliški reformi oz. prenovi. Pri tem smo računali, da bo problem delitve reformacije na več struj oz. obstoj različnih reformacij ter problem katoliške preнове kot ene od reform(acij) ena od tem simpozija; vendar se z njo ni spopadel nihče od referentov. Ker smo reformo časovno zamejili z letom 1630 (Hrenova smrt), referati niso posegali v poznejšo protestantsko dejavnost v Prekmurju. Obravnavali smo delo večine slovenskih protestantov, hrvaški kolegi so seveda obravnavali tudi hrvaške protestante (Konzula, Dalmato, Vlačića) in stike med obojimi, primerjalno so svoje referate zastavili tudi kolegi iz Ukrajine, Belorusije itn.

Ko smo vabili na simpozij, smo predvideli tele tematske sklope: a) literatura, jezikoslovje in znanost o književnosti (jezikovna podoba besedil, nastanek standardnih jezikov pri Slovanih, primerjalna retorika in stilistika, prevajanje Biblije, interpretacija Biblije, književne vrste reformacijske književnosti, njihova literarnost in neliterarnost, recepcija reformacije v slovenskem leposlovju, recepcija reformacije v politiki in kulturi ipd.); b) glasba (Lutrovi pogledi na glasbo, protestantsko bogoslužje in glasba, glasba v stanovski šoli v Ljubljani, glasbeno življenje na Slovenskem v 16. stol. ipd); c) likovna umetnost 16. stoletja na Slovenskem; č) teologija, zgodovina, sociologija, filozofija (vrste reformacij in njihovi cilji, razlogi reformacij, stiki slovenskih in neslovenskih reformatorjev, teološka vprašanja slovenske reformacije, npr. soteriologija, zakramentalna teologija, liturgika, homiletika itn.; reformacijsko šolstvo, politične ideje slovenskih reformatorjev, reformacija in nacionalna identiteta, odnos reformatorjev do vloge žensk v družbi, vpliv reformacije na moderni svet, poznejše ocene in vrednotenje slovenske reformacije ipd.).

Od tega smo realizirali večino jezikovno-literarnih tem, saj so bili udeleženci večinoma filologi. Manj pa smo pokrili sociološko-filozofsko-teološki del programa ter muzikološki in umetnostnozgodovinski del. Zgodovinarji in biografi so govorili o postopku konfesionalizacije luteranske cerkve na Slovenskem, o širjenju protestantskih knjig iz Nemčije preko Goriške in Furlanije v Istro, o Trubarjevem delu za tiskanje hrvaških knjig, o

Frischlinovem delovanju v ljubljanski šoli, o slovenskih študentih na bazelski univerzi in o njihovih stikih s švicarsko reformacijo, o Trubarjevem življenju v Nemčiji in o tem, kaj se je v 16. stol. v Nemčiji pisalo o današnjih slovenskih deželah, o domnevnem hercegovskem izvoru Trubarjevega rodu. Pa tudi o predhodnikih reformacije v Ukrajini in na Poljskem (o sekti t. i. judaistov, židovstvujuščih). Sociologi in filozofi so govorili o stičiščih in nasprotjih med katoliki in protestanti v pojmovanju vere, o povezanosti protestantizma s kapitalizmom oz. modernizacijo družbe, o zasnovah modernega pojmovanja družbe pri Trubarju, o pojmovanju vere pri sodobnem protestantskem teologu Tillichu. Muzikologi o funkciji slovenskih protestantskih pesmi oz. o njihovem položaju znotraj liturgije ter o Trubarjevem odnosu do cerkvene ljudske pesmi, umetnostna zgodovinarka pa o motivih postave in milosti (= gre za opozicijo dobra dela vs. božja milost, zastonjska dobrot) na freskah nekdanje kapele negovskega gradu. Jezikoslovni referati so govorili o Bohoričevi skladnji, o žanrski podobi Trubarjevih pridig v primerjavi s sodobnimi pridigami na isto temo, o vezljivosti, dvojini, trpniku, samostalniških manjšalnicah pri protestantih, o metaforičnem pomenu besede beseda, o protestantski in poznejši katoliški verski terminologiji, o sestavljanju slovarja lastnih imen po Dalmatinovi Bibliji, o pokrajinski različnosti zapisovanja slovenskih glasov v 16. stol., o predlogu in predponi v, o danes nenavadnih oz. izginulih pomenih sicer znanih besed iz protestantskega repertoarja, o prevajalskem soočanju s hebrejskim izvirnikom, primerjalno o formiranju knjižnega jezika pri Slovencih in Makedoncih, o prisotnosti glagolice na Slovenskem še v Sommaripovem času kot posledici nadomeščanja slovenskih prestopniških duhovnikov s hrvaškimi duhovniki; in o jezikovni podobi kajkavskih protestantskih knjig. Literati in etnologi o recepciji reformacije v slovenski zgodovinski pripovedi, v dramatiki in esejistiki ter pri zgodovinopiscih (od razsvetljenstva preko Tavčarja preko Aškerca do Rožanca), o gemantričnih aluzijah na Trubarja in Bohoriča v Prešernovih pesmih, o periodizacijskih problemih (komparativno s špansko in baskovsko literaturo), o literarnosti protestantskih in drugih starejših besedil, o protestantskih interpretacijskih načelih; dobili smo prvo literarnovedno analizo zelo obsežnega katoliškega Skalarjevega rokopisa iz sredine 17. stoletja. Didaktiki so govorili o poučevanju protestantske književnosti nekoč, danes in v bodoče oz. o šolskem vrednotenju reformacije in ne nazadnje o poučevanju slovenske reformacije na bolgarskih univerzah. – Referati bodo objavljeni v zborniku.